

Prezentowany Rocznik jest swoistym dziennikiem z konferencji polonistycznej, która już po raz czwarty odbyła się na Dalekim Wschodzie. Jest zbiorem spostrzeżeń, które mogą być inspiracją i źródłem poszukiwań dla zainteresowanych glottodydaktyką nie tylko w Azji. Kolejne edycje spotkań polonistycznych są dowodem na wciąż niezaspokojoną potrzebę wymiany doświadczeń i ciągłego rozwoju studiów polonistycznych w Azji, która wynika z pędzących procesów globalizacyjnych, migracji, pogłębiania relacji kulturowych i gospodarczych między Polską a krajami Dalekiego Wschodu, a co za tym idzie – wzrostu zainteresowania językiem polskim i kulturą polską. Choć materiał zawarty w publikacji stanowi bogate studium dydaktyczne, językoznawcze i kulturowe, nie wyczerpuje w pełni tematu, co daje nadzieję i przyczynek do dalszych badań i kolejnych spotkań polonistów na Dalekim Wschodzie.

Anna Łuć
Katedra Języka Polskiego KUL

АЛЛА КРАВЧУК, ЄЖИ КОВАЛЕВСЬКИЙ, *Jestem stąd. Підручник з польської мови*, Львів: ЛНУ імені Івана Франка 2013, ss. 126.

Jestem stąd to podręcznik do nauczania języka polskiego metodą komunikatywną, przeznaczony dla ukraińskojęzycznych uczniów starszych klas szkół ponadpodstawowych oraz studentów pierwszych lat. Autorami książki są Ała Krawczuk i Jerzy Kowalewski (polsko-ukraińskie małżeństwo), a recenzentami prof. Tetjana Czernysz z Uniwersytetu Kijowskiego, docent Andrij Motornyj z Politechniki Lwowskiej oraz docent Ol'ha Ałbuł z Uniwersytetu Lwowskiego.

Podręcznik składa się z siedmiu części: *Передмови (Przedmowy)* zawierającej ogólne informacje o podręczniku, rozdziału wstępnego *Польська вимова з елементами ортографії (Wymowa polska z elementami ortografii)* informującego czytelnika po ukraińsku o osobliwościach wymowy i ortografii języka polskiego. Podanym regułem towarzyszą ćwiczenia artykulacyjne, które ułożono od łatwiejszych do trudniejszych. Zwrócono uwagę na wymowę przede wszystkim tych polskich dźwięków, które sprawiają najwięcej trudności Ukra-

incom: artykulację *u* jako głoski tylnojęzykowej; prawidłową wymowę samogłosek *a, e* w różnych pozycjach, ale też nieróżnicowanie form 1. i 3. os. l. pojedynczej przede wszystkim w piśmie, *żyję – żyje*; artykulację samogłoski *o* bez zaokrąglania; różnicowanie spółgłosek syczących, szumiących i ciszących; wymowę *l* jako dźwięku twardego, np. *len* nie *l'en*; nieredukowanie sylab i głosek nieakcentowanych; prawidłowe akcentowanie wyrazów oraz zdań. Trzecią jednostką jest *Lekcja 0* będąca wykazem liczebników głównych, porządkowych, miesięcy, dat, godzin oraz nazw państw i ich mieszkańców.

Zasadniczy – czwarty – blok podręcznika składa się z 25 lekcji poruszających współczesne, aktualne tematy – 1. *Kim jestem? Gdzie mieszkam? Co robię?* 2. *Moja rodzina mieszka w całej Polsce!* 3. *Smacznego!* 4. *Nie mam czasu!* 5. *Czy możesz mi pomóc?* 6. *A to jest mój dom...* 7. *Jaki jestem? Nie wiem!* 8. *Mój wony czas* 9. *Jadę do Krakowa* 10. *Byle do wiosny* 11. *Urodziłem się – życiorys* 12. *To był fajny dzień...* 13. *Spotkajmy się we Lwowie* 14. *U lekarza* 15. *We Lwowie* 16. *Pokaż mi Ukrainę* 17. *W Stryju* 18. *W polskiej szkole sobotniej* 19. *To teraz na zakupy* 20. *Warszawa, Kijów...* 21. *Na święta do Polski!* 22. *Działamy lokalnie* 23. *Razem na studiach w Europie* 24. *Czy mam szansę na pracę?* 25. *Myślę, więc jestem...* Przerabiając wybrane fragmenty z tego podręcznika podczas kursu kwalifikacyjno-przygotowawczego z kandydatami ze Wschodu (głównie Ukrainy) na studia w KUL-u, obserwowałam u nich zainteresowanie tematyką podejmowaną w tekstach. Kreowany w nich świat wartości łączy te elementy, które są wspólne dla Polaków i Ukraińców: religijność, osoba Jana Pawła II, mała ojczyzna, region, rodzina, aktywne spędzanie wolnego czasu, Kresy jako wspólna przestrzeń mentalna, Unia Europejska, dotacje unijne, studia, dobre stosunki polsko-ukraińskie, tradycja, nowoczesność.

Każda lekcja rozpoczyna się od opowieści młodego chłopca żyjącego na wschodzie Polski (w Sanoku). Zaprojektowany nadawca – Jurek – opowiada, często w tonie żartobliwym, o swoich codziennych sprawach, dzieli się przemyśleniami, planami życiowymi czy też wrażeniami z podróży przede wszystkim po Ukrainie Zachodniej, którą poznaje z zainteresowaniem i sympatią.

Jurek to postać poczciwa i z całą pewnością wartościowa, ale została nieco przerysowana. Pamiętajmy, że ma być on przedstawicielem młodego pokolenia Polaków prezentowanym obcokrajowcom, dlatego jego wizerunek należałoby podretuszować. Młodzieniec bowiem prezentuje się następująco:

Jaki jestem? Na pewno mam 176 centymetrów wzrostu, ważę 82 kg (trochę za dużo), mam krótkie ciemne, proste włosy, zielone oczy. [...] Co mam w szafie – bała-

gan. Mama mówi posprzątaj, a ja tak nie lubię sprzątać. [...] Nawet spodnie mamie się nie podobały, podobno brudne. Brudne? Jedna mała plama. [...] Śniadanie bułki z kawą, kawa z bułkami, więc smaruję te bułki masłem i dżemem. [...] Środa: horror: matematyka, fizyka, chemia, biologia, a na koniec wf – skaczą, kopię, chodzę po czymś, podaję piłkę do kogoś, na koniec otrzymuję ocenę – najczęściej negatywną, bo skaczą za blisko, kopię źle, chodzę krzywo, podaję nie temu, co trzeba. Nie rozumiem po co komu sport? W środę – angielski. Angielski idzie mi mniej więcej tak, jak sport. [...]. W tej prehistorii to ludzie czytali książki (ja czytam tylko lektury – i to nie wszystkie), jakie to nudne.

Podobnemu stereotypowemu zniekształceniu uległ obraz kobiety i mężczyzny:

Moja idealna dziewczyna ma być szczupła, zgrabna, niezbyt wysoka, nie za niska, ma mieć niebieskie oczy i ma być blondynką z długimi włosami i ... ma być po prostu ładna. Musi mieć coś... [sic. to coś] No i oczywiście ma być dobra, miła, spokojna, powinna umieć słuchać i mało mówić. I żeby nie była perfekcjonistką i żeby nie lubiła porządku. I żeby lubiła dzieci, dom, gotowanie. [...] Mamo! Zlituj się! Dziewczyny! Mamy! Babcie! Zlitujcie się! My TAK nie lubimy kupować.

A Polak? Oj, daleko mu do Polki...Taki zwykły, ani inteligentny, ani kulturalny... Szary... W reklamach: katastrofa. W serialach: katastrofa. W życiu...

Drugim komponentem każdej lekcji są materiały o charakterze „realizacyjnym” o Polsce, jej historii, geografii, kulturze (rubryka „Poznaj Polskę”). Wraz z opowieściami sanoczanina tworzą spójne, przemyślane całości:

1. *Ogólne informacje o kraju*
2. *Euroregion Karpaty*
3. *Gdzie Polacy jedzą?*
4. *Zwykły dzień ucznia w Polsce*
5. *W co ubierają się Polacy?*
6. *Jak mieszkają Polacy?*
7. *Jaki jest przeciętny Polak?*
8. *Wolny czas Polaków*
9. *Kraków – historyczna stolica Polski*
10. *Pogoda w Polsce*
11. *Dzieciństwo przeciętnego Polaka*
12. *Zalotwanie spraw w Polsce* (instytucje)
13. *Lwów w oczach Polaków*
14. *Kiedy maluch gorączkuje*
15. *Kresy*
16. *Polacy na Kresach*
17. *Koziołek Matolek Kornela Makuszyńskiego* (ur. w Stryju)
18. *Edukacja polskojęzyczna na Ukrainie*
19. *Gdzie Polacy kupują?*
20. *Warszawa – jej nazwa, historia*
21. *Wielkanoc w Polsce*
22. *Elektrośmieci*
23. *Pieniądze do wzięcia*
24. *Wsparcie na starcie*
25. *Dzieci piszą do Jana Pawła II.*

Trzecim komponentem w obrębie lekcji są ćwiczenia o charakterze komunikatywnym. Pomocą w ich wykonaniu są słowa, zwroty, frazy, schematy składniowe, dialogi umieszczone z boku, na specjalnie wydzielonym polu strony. Tutaj czytelnik znajduje ciekawe informacje kulturoznawcze (np. wiersze i pieśni czy też ich fragmenty, fotografie) będące materiałem do samodzielnego studiowania, poznawania kultury polskiej.

Ważne jest, aby korzystający z podręcznika dobrze zapoznał się z podaną na początku „zerową” lekcją, jeżeli umieszczony w niej materiał (np. liczebniki, pytania i odpowiedzi o czas, nazwy dni, tygodni i in.) potrzebny jest do wykonania zadań w dalszych lekcjach.

Przy zastosowaniu metody komunikatywnej (opierającą się na aktywnym rozwijaniu podstawowych zdolności językowych – mówienia, rozumienia ze słuchu, czytania i pisania) w uczeniu języka polskiego gramatyka schodzi na dalszy plan, a od nauczyciela zależy, w jakiej mierze będzie podawać ją na zajęciach. Jednak na tym etapie nauczania, czyli niemalże od zera, gramatyka wydaje się nieodzowna. Aby zorientować pedagoga, jak można połączyć komunikatywne tematy podręcznika z gramatycznymi, na początku podsumowującego bloku w części piątej umieszczono tablicę ze spisem proponowanych do każdej lekcji zagadnień gramatycznych. Na szczęście komponent językowy każdej lekcji można odpowiednio rozbudować. Przykładem realizacji materiału gramatycznego jest podana w końcowym urywku podręcznika (szósty składnik) gramatyka do pierwszej i (częściowo) do drugiej lekcji. Tutaj wyłożono po ukraińsku teorię, z zaakcentowaniem najważniejszych dla ukraińskojęzycznych osób osobliwości języka polskiego, a także dobrano odpowiednie typy ćwiczeń. Dla ułatwienia pracy nauczycielowi w przygotowaniu materiału językowego pod koniec książki w *Aneksie* (części siódmej) podano wystarczająco rozbudowany dodatek z tablicami polskiej deklinacji (rzeczowników, przymiotników, zaimków, liczebników), koniugacji (podzielonych na cztery podstawowe typy) oraz sposoby tworzenia trybu warunkowego i rozkazującego.

Bardzo cenny wydaje się dodatek do każdej lekcji z indeksem najczęstszych błędów językowych popełnianych przez Ukraińców uczących się języka polskiego: *to jest bluzka niebieskiego koloru; panie Kowalski, pani Nowak; jest dwunasta godzina; w styczniu miesiącu; nie lubię oglądać telewizję, nie lubię patrzeć telewizor; jestem miłym, ona jest miłą; jest zimna, ciepła pogoda; coś ciekawe; ciekawie, jak wygląda ten sklep; jutro będziemy jechać do Lwowa; trzeba wam (coś zrobić); panie wicekonsulu; Janku, Wojtku; po sobotach; dla włosów; dwudziestu dwaj; zaprosić na taniec; poradzić się z kim (z ojcem); jestem na zajęciu; pracować nauczycielką; być kierowcem. Można by powyższy zbiór poszerzyć o wiele innych, ale najważniejsze są leksykalne będące w częstym użyciu, np.: pol. *rozbierać się* ‘zdejmować ubranie’ – ukr. *розбуратися* ‘policzyć się’, pol. *zaspokoić* ‘zniwelować potrzeby fizyczne czy psychiczne’ – ukr. *заспокоїти* ‘uspokoić’, pol. *przyciągać* ‘ciągnąć, przysuwać’ – ukr. *притягати* ‘pociągać’; pol. *kraina* ‘obszar’ – ukr. *країна* ‘kraj’,*

pol. *osobliwy* ‘dziwny’ – ukr. *особливий* ‘wyjątkowy’; pol. *koledzy* ‘tylko rodzaj męski’ – ukr. *колегу* ‘koleżanki i koledzy’; pol. *poturbować* ‘pobić’ – ukr. *турбовати* ‘kłopotać’; pol. *ruchać się* pot. ‘o akcie seksualnym’ – ukr. *рухатися* ‘ruszać się’.

Na koniec jeszcze cztery uwagi o charakterze szczegółowym i formalnym. Po pierwsze zdarza się Autorom w omawianym podręczniku powtórzyć ćwiczenia, np. w lekcji 6: *A To jest mój dom* ćw. 2: *Zaprojektuj swoje idealne mieszkanie, narysuj plan i opowiedz o wymarzonym mieszkaniu. Użyj struktur: Moje mieszkanie ma być... Moje mieszkanie ma mieć i* ćw. 5: *Napisz tekst na temat „Mieszkanie moich marzeń”*. Kolejno w lekcji 7: *Jaki jestem? Nie wiem?*, ćw. 5: *Powiedz komplement koleżance i* w lekcji 5: *Czy możesz mi pomóc?*, ćw. 5: *Powiedz komplement dotyczący ubrania swojej mamie, koleżance, pani w administracji*; oraz w lekcji 8: *Mój wolny czas*, ćw. 2: *Opowiedz o swoim fajnym i okropnym dniu i* w lekcji 4: *Nie mam czasu...*, ćw. 1: *Na wzór tekstu opowiedz o swojej środzie lub innym dniu tygodnia, którego nie lubisz*, ćw. 4 *Opowiedz o dniu tygodnia, który lubisz*.

Po drugie w podręczniku zauważalne jest słownictwo potoczne i kolo-kwialne (*super, ekstra, fajny, nuda!, dno!, katastrofa, odpada*). Jego obecność nie dziwi, ze względu na wiek nadawcy i odbiorcy. Jednak jest ono podane bez odpowiedniego komentarza, np. tak zwracamy się tylko do kolegów, lub tak nie zwracamy się do nauczycieli, rodziców.

Po trzecie zdarzają się potknięcia językowe, np. kalka z języka ukraińskiego *Polak jak najczęściej ubiera się sportowo* zamiast *Polak bardzo często ubiera się na sportowo*; albo stylistyczne *wykorzystać na maximum* raczej *wykorzystać maksymalnie, na maksa*; *zdają egzamin w zerówkach*, raczej *zdać zerówkę* lub *zdać egzamin w terminie zerowym*, wszakże *zerówka* w pol. ‘przed pierwszą klasą’; *Lwów od polskiej strony*, chyba *z polskiej strony*; oraz (*Dziewczyzna*) *musi mieć coś...* mówimy *to coś*.

Po czwarte podręcznik jest wydany bardzo estetycznie, papier kredowy, sporo kolorowych fotografii i przystępna cena (ok. 10 zł) zachęcają do kupna. Jednak wygodniejszy dla uczniów na poziomie początkującym byłby większy format i co za tym idzie większych rozmiarów czcionka, bo zastosowana przysparza wielu trudności w odczytaniu tekstu.

Po przyswojeniu materiału z podręcznika *Jestem stąd* korzystający powinien zdobyć początkowy (B1 – według standardów europejskich) poziom znajomości języka polskiego i może zdać na tym poziomie egzamin certyfikacyjny. *Jestem stąd* to pierwszy polsko-ukraiński podręcznik o charakterze in-

terkulturowym poruszający współczesne, aktualne i ciekawe tematy. Napisany swobodnym i świeżym językiem zasługuje na uwagę lektorów i nauczycieli.

Anna Czapla
Katedra Języka Polskiego KUL

История России в художественных образах (Книга первая и вторая, Методические указания, задания и комментарии к работе с художественными фильмами, посвященными страницам русской истории и культуры, Рабочая тетрадь студента по курсу „История и культура России“). Для студентов-русистов словацких университетов), red. L. Sugay, Banská Bystrica: Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici 2015.

Učebno-metodický komplex *História Ruska v umeleckých obrazoch* je určený slovenským študentom rusistiky rôznych zameraní – od učiteľského, cez prekladateľsko-tlmočnicke, až po kulturologické a politologické. Pozostáva zo štyroch premyslene prepojených častí, ktoré v koncíznej podobe predstavujú dejiny Ruska od 9. storočia až po obdobie „perestrojky“. Nejde však o klasické encyklopedické spracovanie, ale o pohľad na Rusko a ruskú mentalitu cez rôzne druhy umenia.

Základ celého konceptu tvorí dvojdielna učebnica prehľadne prezentujúca najvýznamnejšie udalosti v dejinách Ruska a v jeho kultúre. Autorkou prvej časti (*История России в художественных образах. Книга первая*) a zároveň editorkou celého komplexu je L. Sugay, ktorá spracovala obdobie 9. – 18. storočia. Na príprave druhej časti, od 19. storočia po obdobie „perestrojky“, (*История России в художественных образах. Книга вторая*) sa podieľal kolektív autorov – A. Borisenková, M. Kováčová, M. Lizoň, A. Repon, L. Sugay. Všetky kapitoly obsahujú okrem umeleckých, náučných a populárno-náučných textov aj vysvetlenie novej lexiky pomocou prekladovej metódy a detailne premyslený systém otázok a úloh, ktoré umožňujú používateľovi overiť si pochopenie textu, využiť nové informácie pri tvorivej práci so